

๑.๓๗ ยอป่า

ชื่อท้องถิ่น	ยอป่า
ชื่ออื่นๆ	คุย (พิจนุโลก), อัมลูกคูหนัง (สระบุรี), สลักป่า สลักหลวง (เหนือ), กะมูดู (มลายู), คุ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) เป็นต้น
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Morinda coreia</i> Buch.-Ham.
ชื่อพ้อง	<i>Morinda exserta</i> Roxb., <i>Morinda tinctoria</i>
ชื่อวงศ์	RUBIACEAE
ชื่อสามัญ	Wild noni / Morinda

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๓๗ จำนวนที่พบ ๖ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น มีความสูงของต้นประมาณ ๕-๑๐ เมตรและอาจสูงได้ถึง ๑๕ เมตร ลำต้นตั้งตรง เรือนยอดเป็นพุ่มรี กิ่งก้านมักคดงอและหักง่าย ตามผิวกิ่งมีปุ่มปมมาก ส่วนเปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลอมเทา เปลือกหนาแตกเป็นร่องตามยาวและแนวขนาน หรือแตกเป็นสะเก็ดสีเหลี่ยมเล็ก ๆ ช่อดอกและใบจะออกหนาแน่นรวมกันอยู่ที่ปลายกิ่ง **ใบ** เป็นใบเดี่ยวออกเรียงตัวแบบตรงข้ามสลับกับตั้งฉาก ใบมักออกรวมกันที่ปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปรีหรือรูปไข่กลับ ปลายใบมนหรือแหลม โคนใบแหลมหรือเบี้ยว ส่วนขอบใบเรียบและเป็นคลื่น ใบมีขนาดกว้างประมาณ ๔-๗ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๘-๑๗ เซนติเมตร หลังใบเป็นสีเขียวมัน ส่วนท้องใบมีสีอ่อนกว่าใบแก่จะบางและเหนียว ผิวใบด้านบนมีขนสากขึ้นประปราย ส่วนด้านล่างมีขนนุ่ม มีหูใบอยู่ระหว่างก้านใบหลุดร่วงง่าย **ดอก** ออกดอกเป็นช่อ โดยจะออกรวมกันเป็นกลุ่มตามซอกใบหรือที่ปลายกิ่ง ดอกมีกลิ่นหอมแบบอ่อน ๆ กลีบดอกหนาและเป็นสีขาว กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ๆ ปลายเป็นกลีบแหลม แยกเป็นกลีบ ๕ กลีบ ลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม เมื่อดอกบานจะแผ่กว้างออก เมื่อดอกมีขนาดประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร ส่วนหลอดกลีบเลี้ยงด้านบนแบนเป็นสีเขียวอมเหลือง เชื่อมติดกับกลีบดอกข้างเคียงที่ฐาน ดอกมีเกสรเพศผู้สั้น ๕ ก้านชูพ้นออกมาจากหลอดกลีบดอก ส่วนเกสรเพศเมียปลายแยกเป็น ๒ แฉก โดยจะออกดอกในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม **ผล** เป็นผลรวมรูปรางค่อนข้างกลม ผลอ่อนเป็นสีเขียว เนื้อในผลอ่อนนุ่ม ฉ่ำน้ำ และเป็นสีขาว ส่วนผลแก่เป็นสีดำ ภายในผลมีเมล็ดมาก เมล็ดเป็นสีน้ำตาล โดยมีเมล็ดแบน ๑ เมล็ดต่อหนึ่งผลย่อย โดยจะออกผลในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด หรือวิธีการปักชำกล้า พบขึ้นได้ตามป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณทั่วไป

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- **อาหาร**

๑) ผลสุกใช้รับประทานได้

๒) ใบอ่อนและยอดอ่อนใช้ลวกหรือต้มให้สุกจิ้มกับน้ำพริกรับประทานได้ โดยจะมีรสขมมัน

- **สรรพคุณ**

๒) รากมีสรรพคุณเป็นยาแก้เบาหวาน (ราก)

๓) แก่นมีรสขมร้อน นำมาต้มหรือดองกับเหล้าต้มเป็นยาบำรุงโลหิต (แก่น)

๔) ช่วยแก้อาการปวดศีรษะ (ใบ)

๕) เปลือกและเนื้อไม้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย (เปลือกและเนื้อไม้)

๖) ใบเป็นยาแก้ไข้ (ใบ) ใบนำมาอังไฟ แล้วนำมาปิดที่หน้าอกและหน้าท้อง ช่วยแก้ไข้ (ใบ)

- ๗) ช่วยป้องกันสันนิบาตหน้าเพลิง (แก่น)
- ๘) ผลอ่อนมีสรรพคุณแก้คลื่นไส้อาเจียน (ผลอ่อน)
- ๙) ผลสุกช่วยขับลมในลำไส้ (ผลสุก) ใบแก้จุกเสียด (ใบ) ส่วนแก่นขับพยาธิม แก้กุกเสียดแน่นเฟ้อ (แก่น)
- ๑๐) ช่วยแก้ริดสีดวงทวาร (ใบ)
- ๑๑) ผลสุกเป็นยาขับระดูของสตรี (ผลสุก)
- ๑๒) แก่นมีรสขมร้อน ใช้ต้มหรือดองกับเหล้าดื่มเป็นยาขับเลือด ขับและพอกโลหิตระดู
ขับน้ำคาวปลา (แก่น)
- ๑๓) ช่วยแก้ม้ามโต (ใบ)
- ๑๔) ช่วยป้องกันบาดทะยักปากมดลูก (แก่น)
- ๑๕) ใบสดใช้ตำพอกศีรษะเป็นยาฆ่าเหา (ใบ)

• การใช้ประโยชน์อื่นๆ

๑) ในอดีตจะใช้เปลือกต้นและรากของต้นยอป่ามาย้อมผ้าให้เป็นสีแดง ซึ่งจะต้องมีการตัดต้นและ
ค่อนข้างหาได้ยาก จึงได้มีการนำใบของยอป่ามาใช้อย้อมสีเส้นไหม ด้วยกรรมวิธีย้อมร้อนนาน ๑ ชั่วโมง หลังการ
ย้อมนำเส้นไหมมาแช่ในสารละลายช่วยติดสีสารส้ม จะได้เส้นไหมสีเหลืองอ่อน แต่ถ้าแช่ในจุนสีจะได้เส้นไหมสี
เหลืองเขียว ส่วนการไม่ใช้สารช่วยติดสีใด ๆ จะได้เส้นไหมสีเหลืองนวล และการใช้สารละลายสารช่วยติดสีสารส้ม
ในขณะย้อม จะได้เส้นไหมสีเหลืองอ่อนเช่นเดียวกัน

๒) ต้นยอป่าเป็นไม้มงคลของชาวอีสาน เพราะในการนำข้าวขึ้นยุ้งจะตัดกิ่งยอป่ามาค้ำยั้งไว้ก่อนจะนำ
ข้าวขึ้นยุ้ง ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งมีความหมายว่าให้ข้าวเพิ่มพูน คนไทยโบราณจะนิยมปลูกต้นยอไว้ใน
บริเวณบ้าน โดยจะปลูกไว้ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ เชื่อว่าจะช่วยป้องกันจัญไรได้ อีกทั้งคำว่า “ยอ” ก็เป็นมงคล
นาม ถือเป็นเคล็ดว่าจะได้รับการสรรเสริญเยินยอหรือได้รับการยกยอปอขึ้นในสิ่งดีงาม

๓) เนื้อไม้สามารถนำมาใช้ทำเป็นเครื่องเรือนหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้

๔) ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามบ้านหรือปลูกเพื่อให้ร่มเงาในสวนทั่วไปก็ได้ เป็นไม้หอมที่ดียิ่งชนิดหนึ่ง
และดอกมีกลิ่นหอมอ่อน

ภาพที่ ๓๗ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ ยอป่า

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ดอกและผล

แหล่งอ้างอิง : เมดไทย. (๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓). “๒๐ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นยอป่า ! (ใบยอป่า)”.
<https://medthai.com/ยอป่า/>